

„ФРАНКОВА КРИНИЦЯ“

ІВАН БІЛАС

ПІД ВИДОМ
БАНДИТІВ
УПА

Трускавець
1992

**Іван БІЛАС,
докторант Академії МВС,
полковник, кандидат юридич-
них наук.**

Весь трагізм національно-визвольного руху на Україні і його велич полягають в тому, що задля любові до своєї землі й народу цвіт нації і сіль землі йшов до в'язниць, наражався на карі, свідомо ризикував життям, а потім раз у раз свідомо накладав головою. А ті, що вижили всім смертям назло, пройшовши через всі кола сталінсько-беріївського пекла, — довічно були занесені в несکінченні обліки радянської політичної жандармерії, що забезпечувала широкий сектор «пільг і переваг», які надавались мечоносцями компартії — чекістами-гебешниками, в свідомості котрих прищеплювалась патологічна ненависть до всього національного (важай націоналістичного). — І. Б.). Тим не менше, після трансформації колишнього КДБ СРСР на Україні у Службу Безпеки (проти якої був орієнтований весь курс вишколу радянського чекіста. — І. Б.) абсолютна їх більшість, як «висококласні спеціалісти», що в основній своїй масі формувались з елітарного прошарку радянського суспільства, а їх зверхи — виключно з керівних ланок КПРС, пройшла «переатестацію» і стала чи, вірніше, продовжує бути «надійними охоронцями державної безпеки Української держави».

Український народ, який віками боровся за своє самовизначення, за побудову національної державності, в період другої світової війни на окупованій ворогом території почав створювати перші збройні відділи, які згодом переросли в Українську Повстанську Армію — військову силу, яка взяла на себе, оборону українського населення Полісся і Воли-

ні. УПА, крім завдань самооборони, прийняла також завдання кадрової організації майбутньої Української Народної Армії.

Рух УПА незабаром поширився з Берестейської, Гінської, Волинської та Рівненської областей на Кам'янець-Подільську, Вінницьку, Житомирську і Київську. В перших числах липня 1943 року виступили збройні відділи Української Народної Самооборони в Галичині (УНС), які почали формуватись у кадрові армійські частини.

Таким чином вже в липні 1943 року 12 областей України стали на шлях збройної боротьби проти окупантів за самостійну соборну Українську державу.

Великий клич «Воля народам і людніні» стає основним кличем, за здійснення якого боролась УПА.

Ведучи активну боротьбу проти гітлерівських загарбників, УПА ні на хвилину не випускала з уваги небезпеку, що загрожувала всім народам з боку сталінського тоталітарного суспільства. Цю небезпеку вона оцінила реально, тверезо, до боротьби з нею готувалася дуже ретельно та пильно, але одночасно вона нікік не послаблювала боротьбу проти гітлерівських окупантів. Це стало можливим тому, що УПА опиралась на таку велику і незнущу силу, як народ. Провідники УПА знали, що справжнє і повне визволення народу може прийти тільки внаслідок повалення як гітлерівських, так і сталінських імперіалістів.

Коли в 1944 році війська червоної армії витіснили німців із теренів Західної України, основні частини УПА зали-

шилися у тилу радянських військ.

До останніх часів про той період писали однозначно: «боротьба з посібниками окупантів, бандитами, які втратили людське обличчя» і «радісний перехід населення Західної України до мирного життя на благо Батьківщини і соціалізму». І тільки напередодні розпаду радянської імперії в офіційній пресі з'явилася інша характеристика подій: «Це була неоголошена війна, знищення народу цілого регіону недозволеними методами — методами жорстокого терору... Перемогла взаємна ненависть, жорстокість,

зброя, висилка не тільки окремих сімей, запідозрених у зв'язках з націоналістами, а масові висилки... невинних».

Невдовзі на західноукраїнських теренах відновлюється режим сталінської тиранії, спідруні Берія сповна замінюють людоловів середньовіччя. Всяката тиранія вважається ефективною тоді, коли вона розповсюджується не на персоналії, а на цілі народи, нації, винищуючи їх цвіт і асимилюючи по безкрайніх просторах імперії.

ПРОРАДЯНСЬКИЙ ПАРТИЗАНСЬКИЙ РУХ ПРОТИ ФУН—УПА

Відомо, що партизанський рух набрав організаційних форм у 1942 році, коли за підписом І. Сталіна був виданий наказ № 00189 «О задачах партизанського движения» від 5 вересня того ж року.

Другого дня постановою Державного Комітету Оборони за № 2246 СС (цілком таємно. — І. Б.) головнокомандувачем партизанського руху в СРСР був призначений Маршал Радянського Союзу К. Ворошилов. Після «коронації» воспівевший головнокомандувач видав наказ за № 0061 від 6 листопада 1942 року «О запрещении самовольного выхода партизанских отрядов и бригад в советский тыл», цинізмові якого немає меж.

Зазначимо, що перші повідомлення про народні партизанські ополчення на території Волині, які згодом переросли в УПА, до Центрального штабу партизанського руху (ЦШПР) почали надходити наприкінці 1942 року і мали розливчатий характер, подеколи проступали наявні ознаки дезинформації.

Так, 5 грудня 1942 року начальник ЦШПР П. Пономаренко писав особисто І. Сталіну: «По сообщению Сабурова, в лесах Полесья, в районах Пинск, Шумск, Мизоч имеются большие группы украинских националистов под руководством лица, законыспирированного кличкой «Тарас Бульба». Мелкие группы партизан националистами разоружаются и избиваются.

Против немцев националисты устраивают отдельные засады. В листовках националисты пишут: «Бей кацапа-москаля, гони його відсіля, він тобі не потрібен».

Крупный националист Бандера немцами расстрелян. По сообщению другого источника националисты под руководством «Тараса Бульбы» находятся количеством 5.000 человек в 6 км юго-восточнее Сары, — обернут зимние квартиры».

Тим часом 11 січня 1943 року начальником оперативного відділу ЦШПР полковником Соколовим в одному примірнику був підготовлений «оперативний» план проведення першочергових заходів щодо посилення партизанського руху на Україні, який 15 січня цього ж року затвердив начальник ЦШПР П. Пономаренко.

Полковник Соколов пропонував, а генерал Пономаренко затверджував, отже зводив у ранг офіційної політики:

«—...в январе 1943 года передислоцировать украинские партизанские отряды с территории РСФСР и БССР на Украину;

— проведение ряда мероприятий по разложению полиции и «националистических» формирований противника на территории УССР».

Краще не скажеш. Не боротьба з фашістськими загарбниками на території України, а боротьба з «националистичними формуваннями», які виступили проти окупантів, адже, окрім УПА, на теренах Західної України протягом майже двох років не було жодних радянських партизанських з'єднань, окрім загону Медведєва — загону спеціального призначення для прикриття діяльності М. Кузнецова і сумнозвісних 7-го та 12-го батальйонів О. Сабурова, які, очевидно, і направлялись для «разложения националистических формирований», тво-

рячи вбивства і пограбування цивільного населення під виглядом УПА.

Аналізуючи наведені документи ЦШПР, стає цілком очевидним той факт, що небезпеку для уряду СРСР становив масовий народний рух на території окупованої України, рух за спротив окупації як фашистській, так і більшовицькій, який вилився в організаційне об'єднання у формі УПА. Це досить добре усвідомили і І. Сталін, і його «соратники по партії». Починається наступ на неконтрольований із Москви партизанський визвольний рух українського народу. Прийоми — уже відпрацьовані й відомі — це компрометація, інсінуація і фізичне винищення.

Остаточно переконавшись у тому, що національні з'єднання Західної України ведуть боротьбу з окупантами, Сталін і його оточення вирішили завдати по УПА першого удару... руками радянських партизанів, що дислокувалися на території Білорусії. Недаремно знаменитий Карпатський рейд партизанського з'єднання С. Ковпака мав назву — Сталінський рейд.

Коли червона армія в 1944 році витиснила німців з частини Волині, партизанське з'єднання С. Ковпака — у відповідності до рішення компартії більшовиків України — було розформоване і на його

СПЕЦІАЛЬНІ ПРОВОКАТИВНО-

Найбільш підступним методом, який широко практикувався репресивним апаратом радянської імперії у боротьбі з національно-визвольним рухом українського народу, було створення та використання так званих груп спеціального призначення органів НКВС-МДБ, що «діяли» під виглядом самих національних формувань — окремих загонів УПА, а потім бойовик СБ ОУН (служби безпеки ОУН) на протязі 1944—1953 років при кожному відділі РО НКВС-МДБ.

Проаналізуємо не знані до цього часу архівні документи репресивних органів НКВС-НКДБ-МДБ, які відображають початок організації масових провокацій, що відбуваються у нашому съгодніні.

Організаційним моментом, що поклав на державну основу політичні провокації та замаскований фізичний терор українського населення, необхідно вважати лис-

базі утворена партизанска дивізія ім. двічі Героя Радянського Союзу С. Ковпака, якою командував П. Вершигора. Ось як визначался подальші завдання партизанської дивізії у радіограмі № 991, яку за підписом М. Хрушцова було передано Вершигорі:

«Генерал-майору Вершигора... Исходя из боевого прошлого вашей дивизии, она не расформировывается, а передается под ведение НКВД УССР для борьбы с немецко-украинскими националистическими бандами. Желаю Вам дальнейших боевых успехов. Хрущев».

Подальші «бойові успіхи» партизанської дивізії передбачали суттєві поліційно-каральні акції над мирним населенням Західної України, яке, до речі, до цього допомагало радянським партизанам і матеріально і морально. Наведемо лише один архівний документ, що засвідчує «подвиги» партизанів на уже визволеній від фашистів території: «Расписка. Дано командиру взвода Маркіданов Івану Васильевичу в том, что принято от него Дубновским РО НКВД задержанных в количестве 34 (тридцать четыре) человека, из них 9 женщин. Принял: ответственный дежурный Дубновского РО НКВД Розицкий. 15 сентября 1944 года».

РОЗВІДУВАЛЬНІ ГРУПИ НКВС-МДБ

та тодішнього наркома внутрішніх справ УРСР Рясного за № 2070-сп від 20 вересня 1944 року на адресу секретаря ЦК КП (б) України Д. Коротченка. В цьому документі нарком мотивував необхідність розформування партизанської дивізії імені С. Ковпака під командуванням генерал-майора Вершигорі та створення з її особового складу, тобто з колишніх партизан, спеціальних малих груп для боротьби з повстанцями в західних областях України.

Документи свідчать, що найбільша кількість провокативних груп НКВС-МДБ була організована і функціонувала на території Волинської, Рівненської та Тернопільської областей, хоч і в інших областях західних теренів України вони завдали шкоди визвольному рухові народу проти окупаційних режимів.

Зокрема, в березні 1945 року управлін-

ням НКВС по Тернопільській області була створена спецгрупа Бистрого під командуванням начальника відділення по боротьбі з бандитизмом майора державної безпеки Соколова, чисельністю у 60 осіб, яка «плідно функціонувала» біше ніж півроку під виглядом контролюного відділу СБ, про що писав Соколов власноручно начальнику 1-го відділу Головного Управління по боротьбі з бандитизмом НКВС СРСР генерал-майору держбезпеки Горшкову.

Високо оцінивши «заслуги» Соколова, А. Горшков 28 січня 1946 року писав начальнику Головного Управління по боротьбі з бандитизмом НКВС СРСР генерал-лейтенанту держбезпеки Леонтьєву:

«.. представлюю докладну записку начальника відділення ОББ УНКВД Тернопольської області майора госбезпеки Соколова об організації, формуванні та роботі спецгрупи, созданої ним із бывших бандитов-боєвиків.

За время работы в УНКВД т. Соколов проявил исключительные образцы мужества, отваги и геройства. Весьма трудно учесть все операции, проведенные т. Соколовым. Однако, до сих пор он награжден только одним орденом.

Я сам лично, да и тов. Сараев (тодішній начальник УНКВС по Тернопільській області. — І. Б.) также разделяет мое мнение, убежден о необходимости отметить работу т. Соколова.

Ходатайствуя перед Вами о возбуждении вопроса о присвоении т. Соколову звания Героя Советского Союза за борьбу с украинско-немецкими националистами.

Секретарі обкома КП(б)У т. Компанець це предложение также поддерживает.

А ось характеристика цього часу на «геройській дії» ще одного командира спецгрупи Орла, що була створена УНКВС по Рівненській області у травні 1944 року з колишніх партизанів у складі 35 осіб і «діяла» до 1 квітня 1945 року. За час цієї «дії» ними було вбито 526 повстанців, затримано — 140 осіб:

«.. характеристика на командира спецгрупи ОББ УНКВД по Рівненській області КОРЯКОВА Бориса Павловича, 1921 р. рождения, уроженець с. Вахтан, Тошаевського району, Горьковської області, русский, образование 10 классов,

член ВЛКСМ, окончил военно-инженерное училище в Чернигове.

В сентябре 1941 года был в Киевском окружении — тяжело ранен и пленен немцами, до 15.04.1942 года находился в Ровенском концлагере.

С апреля 1942 года и до прихода Красной Армии после побега работал в Ровенской области у хозяина. Явился в военкомат и с мая 1944 года зачислен в спецгруппу.

За период в спецгруппе на территории Ровенской области под его руководством проведено до 200 операций. Своим личным примером воодушевлял бойцов на подвиги в борьбе с бандами УПА и оуновским подпольем.

С 15 июня по 15 августа 1944 года со своей группой находясь в рейде в Мизочском районе, действуя под маркой банды, проделал большую работу. За этот период в результате проведенных операций по ликвидации бандитизма в районе, группой Корякова уничтожено до 215 и задержано около 65 бандитов. Сам Коряков имеет на счету 16 убитых бандитов и 22 задержанных.

С 23.03 по 16.04.1945 года тов. Коряков со своей группой участвовал в проводимой операции по ликвидации краевого провода Южной Группы УПА в Коозовському районе Тернопольской области. Действуя под маркой банды, собрал полные данные о дислокировании бандгруппировок в селах Пенив и Конюхи и подвел их под удар войск НКВД.

Начальник отдела ББ УНКВД по Ровенской области майор госбезопасности Гавриловъ.

Слід зазначити, що серед жертв «геройичної діяльності» соколових, корякових та ім подібних у переважній більшості — мирне населення західних теренів України, яке гинуло внаслідок провокативної політики репресивного апарату, що «функціонував» під прикриттям національних формувань, нагнітаючи і до того надзвичайно напруженну ситуацію в краї, щоб непомірно розширятував чисельний склад самого механізму репресій і зображені населення Західної України як «вороже» іншим верствам населення України, тим самим всіляко компрометувати національно-визвольну боротьбу за національну державність.

У цих обставинах виникала гостра конфронтація не тільки між населенням України, а і — як не дивно — між державними інституціями, що входили до складу карального механізму. Зокрема, між прокуратурою, МВС, з одного боку, та МДБ (міністерство держбезпеки) — з іншого боку. Так, 15 лютого 1949 року тодішній військовий прокурор військ МВС Українського округу полковник юстиції Кошарський за № 4/001345 в адресу секретаря ЦК КП(б) України М. Хрущова направив доповідний записку «Про факти грубого порушення соціалістичної законності в діяльності так званих спеціальних груп МГБ».

Зокрема, в ній зазначалось: «...міністерством госбезпекиності Української СРР і його Управліннями в Западніх областях України, в целях виявлення вражеского, українско-немецького націоналістичного подполья, широко применияється т. н. спецгрупи, дійснувуючі під видом бандитів УПА.

Цей весьма острый метод оперативної роботи, якщо би он. применился умно, по-настоящему конспіративно и чекистски подготовленными людьми, несомненно, сплобствовал бы скорейшему выкорчевыванию остатков бандитского подполья.

Однако, як показывают факти, грубо провокационна и неумная работа ряду спецгруп и допускаемые их участниками произвол и насилия над местным населением не только не облегчают борьбу с бандитизмом, но, наоборот, усложняют ее, подрывают авторитет советской законности и бесспорно наносят вред делу социалистического строительства в Западных областях Украины...

...действия так называемых спецгрупп МГБ носят ярко выраженный бандитский характер, антисоветский характер и, разумеется, не могут быть оправданы никакими оперативными соображениями.

Не располагая достаточными материалами, так называемые спецгруппы МГБ действуют вслепую, в результате чего жертвой их произвола часто являются лица, не причастные к українско-бандитському націоналістичному подполью.

... Выступая в роли украинских националистов, участники спецбоевок идут дальше по линии искусственного, провокационного создания антисоветского националистического подполья.

... грабежи, как и другие нарушения советской законности, оправдываются также оперативными соображеннями, и не только рядовыми работниками МГБ, но и самим министром тов. Савченко (тодішній міністр міністерства держбезпеки Української РСР. — Прим. моя), который в беседе со мной заявил:

«Нельзя боевки посыпал в лес с консервами. Их сразу же расшифруют».

Таким образом, грабежи местного населения спецбоевками рассматриваются как неизбежное зло и политические последствия подобных экспеесов явно недооцениваются». А завершуючи доповідну, ревнитель законності пише: «Органы МГБ, под руководством партии, проводят огромную работу по выкорчевыванию остатков украинско-националистического, бандитского подполья, в борьбе с которым хороши все средства и нужны хитрость и изворотливость».

Ось яким способом прокуратура «турбувалась» про українське населення на західних теренах. Адже сам факт існування спецгруп суперечить закону. То про які порушення «соціалістичної законності» могла йти мова? Для МДБ законів ніколи не існувало, цей репресивний апарат працював виключно за вказівками компартії.

Аналогічні конфронтації виникли і між МВС і МДБ. Адже органи внутрішніх справ завжди вели боротьбу з кримінальною злочинністю, інше питання — як інтенсивно і якими методами. На той час провокативна діяльність МДБ надзвичайно ускладнювала криміногенну ситуацію: важко було вияснити — хто жчинить вбивства та пограбування населення? Чи це дій окремих кримінальних злочинців, чи це спланована діяльність МДБ?

В зв'язку з цим тодішній міністр внутрішніх справ УРСР Т. Строка змушений був 9 червня 1949 року за № 582 в адресу міністра внутрішніх справ СРСР Круглова направити Доповідну записку, де зазначалось: «.. За последнее время зарегистрировано ряд случаев, когда лица, состоящие в агентурно-оперативной сети органов МГБ западных областей Украины, являлись организаторами и участниками грабительских групп.

Работники МГБ вручает им оружие, тех, кто имеет связи с преступниками, — не контролируют, не воспитывают, — в

результате чего они, действуя под видом ОУН-овских бандитов, занимаются грабежами и кражами мирного населения, так:

— в ночь на 4.01.1949 г. агенты-боевики Турковского РО МГБ Дрогобычской области — Шельник Казимир Франкович и Кульганович Иван Николаевич совместно с конюхом РО МГБ — Скоба, вооруженные автоматом, двумя винтовками, полученными ими от райотдела МГБ, прибыли в с. Бережок, где под видом ОУН совершили вооруженное ограб-

ление Лыло Степана в его доме.

— группа агентов-боевиков Хустского окротдела МГБ Закарпатской области в составе — Антонь Михаила, Антонь Филиппа, Лемко Петра, Тегза Василия под руководством агента-боевика Кармелюка в течение 1948 года на территории округа под видом ОУН совершила 13 вооруженных ограблений, в ряде случаев — тяжело избив потерпевших. Оружие было ими получено в Хустском окротделе МГБ».

КАРАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ

Необхідно зазначити, що найбільш численними силами в репресивному механізмі більшовицької державності, що був кинутий на боротьбу проти ОУН — УПА, являлись каральні військові підрозділи НКВС-МДБ, які виконували жандармські функції у збройній боротьбі з українським народом — так звані «чекистско-войсковые операции» і масові депортациі мирного населення Західної України у глибинні райони радянської імперії протягом 1944—1950-х років.

Зразу ж після витіснення гітлерівців з західних теренів України у плановому порядку починається насаджування внутрішніх військ НКВС, які були кинуті проти УПА, що опинилася в тылу червоної армії. Адже для буття радянської імперії військові підрозділи УПА становили реальну силу і загрозу, так як всяка національна державність може існувати тільки поза межами імперії. Це усвідомили кремлівські вожді.

Уже весною 1944 року на території Західної України була сконцентрована така кількість внутрішніх військ НКВС:

Волинська область — одна стрілецька дивізія НКВС, три полки та одна бригада, загальною чисельністю — 5.285 осіб.

Рівненська область — одна стрілецька дивізія та чотири бригади — 8.754 особи.

Львівська область — чотири бригади та один кавалерійський полк — 6.525 осіб.

Тернопільська область — три бригади чисельністю 3.057 осіб.

Станіславська (нині Івано-Франківська) область — одна бригада чисельністю — 1.328 осіб.

ПІДРОЗДІЛИ НКВС-МДБ

Чернівецька область — дві бригади чисельністю 1.355 осіб.

Всього ж на той час по названих областях було дислоковано внутрішніх військ загальною чисельністю — 26.304 особи з повним озброєнням та амуніцією і технікою.

Окрім цього, на територію Волинської та Рівненської областей, як назначав у березні 1944 року тимчасово виконуючий обов'язки начальника внутрішніх військ НКВС СРСР генерал-лейтенант Кирюшин, «...по окончании оперативной командировки с Северного Кавказа — будут сосредоточены: 19 стрелковая бригада численностью 2.278 чел. и 21 стрелковая бригада численностью 2.958 человек».

Репресивний апарат на боротьбу проти УПА кидає також танковий батальйон 2-ї мотострілецької дивізії, чисельністю 163 особи, у склад якого входило 22 танки.

Невдовзі в додаток до цього з глибинних районів імперії проти УПА також кидають п'ять бронепоїздів: № 46 — у Рівне, 73-й — у Кам'янку Струмилову на Львівщині, 26-й — у Станіслав, 42-й — у Львів аж з Забайкалля та № 45 — у Тернопіль з Баку. Особовий склад цих бронепоїздів налічував 7.700 осіб.

Названа військова армада, яка зросла з кожним ловоєнним роком, до 1953 року противостояла УПА та підпіллю ОУН, чинячи стосовно мирних громадян злочини, що зазначалось в офіційних документах НКВС-МДБ, які направлялись в ЦК КП(б) СРСР, як звіти-доповіді про виконання закритих постанов

компартії, направлених на організацію боротьби проти національно-визвольного руху українського народу.

Так, 16 травня 1945 року заступник начальника 1-го відділу Головного Управління по боротьбі з бандитизмом НКВС СРСР підполковник держбезпеки Константинов писав: «...имеют место совершение недопустимые случаи, когда отдельные бойцы и офицеры органов НКВД и НКГБ, не разобравшись, применяют репрессии — жгут хаты и убивают без суда отдельных граждан, которые совершили не причастны к бандитам, чем дискредитируют органы НКВД—НКГБ и органы советской власти».

Але в цій довідці підполковник держбезпеки свідомо викривляє реальну ситуацію, що склалася на теренах Західної України після вигнання німецьких окупантів і встановлення, а вірніше — відновлення режиму сталінської тирії. Адже репресії карального апарату більшовицької держевності щодо мирного населення являлися далеко не поодинокими випадками, а носили характер цілеспрямованої урядової політики, яка, у відповідності до міжнародно-правових норм, характеризується не інакше, як **геноцид** проти українського народу.

Ось конкретні факти «результативності» тогочасної «визвольної політики» радянської імперії на західноукраїнських землях, безпристрасно зафіксовані в документах, що зберігаються в особливих папках колишнього партійного архіву Інституту історії при ЦК КП України, — нині Центрального державного архіву громадських організацій України, які стали доступними для дослідників:

«...21 октября 1944 года в село Кричевки Пробежнянского района Тернопольской области прибыла группа в составе 15 человек для выселения семей активных участников ОУН—УПА. В селе группа была обстреляна находившейся там бандой. Потеряв трех человек убитыми, группа возвратилась в районный центр.

Утром, 22 октября 1944 года, для ликвидации банды в селе из города Черткова прибыли бойцы войск НКВД в количестве 60 человек во главе с майором Полянским и представителем УНКВД младшим лейтенантом Молдавановым. Однако банды в селе уже не было.

Находясь в нетрезвом состоянии, бойцы по приказанию майора Полянского и младшего лейтенанта Молдаванова училили дикий разгром села. Так, были расстреляны десять жителей этого села в возрасте от 60-ти до 80-ти лет, сожжено 45 домов со всеми подворными постройками, домашним имуществом и большим количеством намолоченного хлеба. В числе расстрелянных — 5 человек являлись членами семей военнослужащих (в цей час вони перебували на фронтах другої світової війни і, напевно, отримали повідомлення, що їх рідні «загинули від рук українських буржуазних націоналістів»). — І. Б.). Из 45 сожжених хозяйств 20 являлись хозяйствами военнослужащих красноармейцев.

Присутствовавшие при поджоге домов и расстреле мирных граждан начальник РО НКГБ — Беляев, начальник РО НКВД — Костин, районный военком — Кондрашкин не принял никаких мер к прекращению провокационных действий майора Полянского и младшего лейтенанта Молдаванова».

Вакханалії «визволителів» тривали. Безкарність породжувала ще більшу жорстокість:

«...25 октября 1944 года участковый уполномоченный Порицкого района Волынской области Воротников, получил задание от начальника районного отдела НКВД задержать в селе Ляхово гражданина Парфенюка, якобы дезертировавшего из Красной Армии. Взяв четырех бойцов из местной охраны общественного порядка, Воротников в 20.00 часов вечера окружил дом Парфенюка и ворвался в квартиру. В доме находилась семья Парфенюка: жена, два сына, три дочери, из них одна трехмесячного возраста.

Не обнаружив Парфенюка, Воротников застрелил его жену, пятнадцатилетнего сына, трех дочерей, в том числе трехмесячного ребенка. В живых остался только младший сын, который спрятался на печке.

Расстреляв семью Парфенюка, Воротников с целью сокрытия своего преступления, поджег дом и сарай Парфенюка, однако после его отъезда дом был спасен жителями села.

Возвратившись в районный центр, Воротников объяснил, что якобы «из дома

Парfenюка в него стреляли бандиты».

При расследовании Воротников был уличен оставшимся в живых сыном Парfenюка, после чего он сознался в совершенном преступлении. Впоследствии установлено, что гражданин Парfenюк находится в Красной Армии и никогда из нее не дезертировал».

Виникає запитання: що залишалось робити Парfenюку і йому подібним, якщо вони, виживши в круговерти війни, повертались до рідних місць і не заставали своїх рідних? Як вони могли спримати владу і її представників, що стверджувалась кров'ю безвинних людей? Владу, яка сама породжувала умови для спротиву мирного населення новоявленим окупантам, знищуючи не тільки фізично, але й завдаючи непоправних моральних страждань тим, що залишались в живих.

Так, архівні документи свідчать про трагедію в селі Смордве: «...в ночь на 30 октября 1944 года в село Смордве была направлена группа работников Минновского РО НКВД Тернопольской области под руководством милиционера Шваб и участкового уполномоченного Клименко, с заданием установить, посещают ли бандиты дом священника Прибытовского.

Прибывшая группа, вместо продуманных действий по выполнению задания, подошла к дому священника и открыла беспорядочную стрельбу, в результате чего зажгли сарай. Войдя в дом, прибывшие работники НКВД, нанесли несколько ударов Прибытовскому, разбили всю его мебель.

Не успокоившись на этом, участковый уполномоченный Клименко и милиционер Шваб, вывели на улицу священника Прибытовского, его жену, одиннадцатилетнего сына, 70-летнего отца и дочь, всех их поставили на колени перед горящим саarem, а сами в это время забрали всю одежду и ценности, принадлежащие семье священника.

После совершенных издевательств участковый уполномоченный Клименко отвел в сторону священника Прибытовского и расстрелял его».

Очевидно, що ці жертви мирного українського населення, що гинули внаслідок репресивних дій карального беріївського апарату, в офіційній статистиці цього відомства значились не інакше, як «бандити».

21 липня 1946 року за № 5075/4 полковник Павлов направляє Т. Строкачу доповідну записку «О росте преступности и других аморальных проявлениях в частях войск МВД», де вказує, що «...за последнее время преступность не уменьшается, а резко увеличивается и принимает массовый характер. Ряд командиров подразделений благодаря попустительству и бесконтрольности со стороны командования полков и дивизий стали на путь разложения, группируют вокруг себя подчиненных, пьянствуют и нередко принимают участие в совершении преступлений...»

...9 мая 1946 года заместитель командира I-й роты 91 СП лейтенант Сорокин вместе с командиром пулеметного взвода младшим лейтенантом Карповым, будучи в нетрезвом состоянии, вызвали на допрос задержанную женщину. Во время допроса ее избили железными прутьями и, не удовлетворившись этим, положили на пол и насыпали в половы орган перцу, взятого у повара Волочаева.

После этого «допроса» женщина не могла идти из помещения, где произошелся допрос, ее выводили бойцы.

За эти действия командир дивизии ограничился наложением дисциплинарного взыскания на Сорокина и Карпова...».

Далі зазначалось: «...командир 8-го взвода, первой стрелковой роты, 86 СП — младший лейтенант Н. Казаков, участвуя со своим подразделением в проводимых операциях по борьбе с бандами УПА, систематически нарушает революционную законность: производит незаконные задержания местных жителей, подвергает во время допросов нечеловеческим пыткам задержанных, в результате чего одна из задержанных, гражданка Дума, будучи на допросе, умерла... ...практика нарушения советской за-

коюкости и допросов задержанных лиц, в том числе и женщин, с применением избиений и прочих пыток, в первом батальоне 86 СП вошла в систему и командованием батальона такая практика поощряется. Больше того, заместитель командира батальона капитан Шашин лично сам неоднократно участвовал в подобных «допросах» задержанных и применял к ним пытки. В частности, в мае 1946 года подразделением батальона при проведении операции в деревне Боков, Подгаецкого района, Тернопольской области была задержана беременная женщина Саба, которую Шашин «допрашивал», избивал, клал ее на стул и садился ей на живот; в результате указанная женщина Саба заболела, в силу чего была освобождена.

О фактах избиения военнослужащими полка задержанных известно командиру полка подполковнику Лашманову, который лично сам неоднократно присутствовал при подобных «допросах», сопровождаемых избиениями задержанных военнослужащими батальона, не принимая никаких мер к устранению таких явлений...

...такая практика избиения задержанных и применения к ним пыток введена работниками местных органов МВД в лице начальника Подгаецкого РО МВД лейтенанта Юрьева и его заместителя старшего лейтенанта Рылова.

Невдовзі така «практика боротьби з бандитизмом» швидкими темпами поширилась серед усіх військових підрозділів, так як фактично їх дії були необмежені і вершилися по принципу доцільності, коли закон залишався лише фікцією, як це було протягом десятиліть буття радянської імперії. Державний терор стосовно мирного населення шалений. Але галичани продовжували залишатись галичанами навіть у найтяжчих умовах, зберігаючи традиційну гостинність навіть до своїх гнобителів. Про це красномовно свідчить зафікований в архівних документах факт, що був не поодиноким: «...10 липня 1946 года группа военнослужащих 6-й стрелковой роты, 169 стрелкового полка в количестве 12 человек под командованием младшего лейтенанта Аминова вышла на поиски

банды украинских националистов с проческой сел: Сошино, Нуйно, Раков лес и Долгая Нива Камень-Каширского района...

14 липня 1946 года в 15.00 часов дня указанная группа прочесывала один из хуторов села Станиславивка. В этот момент у одного из жителей гуляла свадьба, куда был приглашен и младший лейтенант Аминов. Приняв приглашение на свадьбу, Аминов в течение двух часов пил водку и танцевал. Окончив гуляние, Аминов, возвратясь к группе бойцов в сильном опьянении, дал команду собраться и повел свою группу к следующему хутору.

Следуя к хутору, не дойдя к одному дому, в кустах был задержан мальчик 9-ти лет, которого Аминов начал спрашивать, есть ли в хуторе бандиты, на что мальчик ответил — не знаю. Тогда Аминов произвел несколько выстрелов из пистолета вверх над головой мальчика и ударил его два раза пистолетом по лицу. После этого забрал мальчика и повел к дому. При подходе к дому на Аминова залаяла собака, привязанная на цепи, которую Аминов выстрелом из пистолета убил.

На звук выстрела из огорода прибежала хозяйка дома и, увидев убитую собаку и плачущего сына, подняла крик и плач. Для того чтобы усмирить хозяйку, Аминов набросился на последнюю с обнаженным пистолетом, показывая на свои погоны, заявлял: «Я советский офицер и что хочу, то и делаю». (Розрядка моя. — І. Б.).

Так, це була симптоматична заява «взвізводителя» Амінова, яка відображала весь світогляд радянської імперії як того часу, так і на десятки років наперед. Навіть сьогодні відчувається відлуння цієї заяви як у суспільстві де-юре незалежної України, так і її армії.

Коли на той час «советские офицеры» вершили самосуд над українським народом, то їх підлеглі — як рядові, так і молодші командири — не гребували нічим на шляху власної наживи. Тим більше, що цьому «узаконенному» розгулові

«візволителів» повністю сприяла ситуація в краї, можна було чинити безчинства над населенням і залишатись безкарним, звалюючи все на «українсько-німецьких националістів» та УПА, якими вони себе видавали в моменти п'яніх оргій.

Одна з багаточисленних трагедій багатостражданого українського народу, що розігралася майже п'ятдесят років тому, зафікована у спецдокументі начальника КРО «Смерш» полковника Павлова, яке він назвав «О нарушении революционной законности военнослужащими 448 стрелкового полка 13.09.1946 года в селе Микитинцы Косовского района Станиславской области», що було адресоване міністру внутрішніх справ УРСР Т. Строкачу за № 7580/26.

Що ж відбулося в уже повоєнному 1946 році в Микитинцях? Для повного об'єктивності відімвімо цю трагедію мовою документу: «...в ночь с 13 на 14.09.1946 г. начальник гарнізона, дислокирующегося в с. Микитинцы, Косовского района, Станиславской области (нині Івано-Франківська обл. — І. Б.) — командир 4-й роты 448 СП внутренних войск МВД старший лейтенант Лагода из состава вверенной ему роты выделил три группы по 3—4 человека, перед которыми поставил задачу — в 22 часа 13.09.1946 г. скрытию выйти на окраину села Микитинцы в трех направлениях и залечь в засаде с целью обнаружения и ликвидации бандитов ОУН. В засаде находится до четырех часов 14.09.1946 года, после чего также скрытию возвратиться в расположение гарнизона.

Було приказано на обратном пути зайти в те дома, где будет гореть свет — на предмет установления находящихся в них личностей и задержания подозрительных.

В числе групп, висланых в засады, были рядовые Петр Бутов, Аркадий Васильев, Василий Степанов во главе с командиром отделения сержантом Михаилом Скотниковим.

Выступив в 22.00 часов на выполнение этого задания, сержант М. Скотников подчиненным сказал, что по пути он намерен зайти к одному знакомому

гражданину, получить у него долг — литр водки. В этом никто из бойцов ему не препятствовал, да и не мог этого делать, так как он был старшим группы. Зайдя к знакомому гражданину, Скотников потребовал у него водку и закуску, которую он якобы был ему должен. Этот гражданин видал ему литр водки, около килограмма мамалыги, огурцов и яблочного повидла.

Получив все это, они прибыли к месту засады около 23.00 часов и там распивали водку. В засаде просидели до 2 часов 30 минут, затем Скотников самовольно снял засаду ранее указанного ему срока и увел в село Микитинцы. Проходя по селу, они заметили в одном из домов горевший свет и решили зайти туда, чтобы допить оставшийся у них самогон.

Зайдя в дом, который оказался открытым, Скотников спросил у хозяйки, почему у нее в доме не заперты двери. Она ответила, что дверь открыта и горит свет, так как еще не ложились спать. Скотников предложил бойцам сесть за стол и распить водку. От распития водки отказался только один Васильев, заявив, что у него болит голова.

Распив водку, Скотников предложил хозяйке дома вийти ча улицу и установить наблюдение, а з случає появлення кого-либо из проходящих — доловити ему. Хозяйка дома согласилась с ним и вийшла на улицу, а все военнослужащие остались в доме.

Вскоре эта гражданка доложила Скотникову, что по улице кто-то проезжает верхом на лошади. По приказанию Скотникова из дома вийшли рядовые Бутов и Степанов, которые догнали проезжавшего и проверили у него документы. Личность гражданина не вызвала у них подозрения и его отпустили, возвратившись в дом допивать водку, оставив «на посту» хозяйку дома.

Распив водку и будучи в состоянии опьянення, рядовой Бутов подошел к кроваті, на якій спала девушка, разбудил її і став склоняти до совершення з ним полового акта, а потім лег до неї на кроваті. Девушка на це не согласи-

лась и подняла крик. На крик дочери в дом вошла мать, которая просила военнослужащих не трогать ее дочери, при этом сказала: «Не трогайте ее, она еще молодая, ей всего 14 лет». Вмешательство матери не позволило Бутову осуществить своего намерения и все они вскоре ушли из дома.

Выйдя из дома, Бутов предложил зайти еще в какой-либо дом, на что сержант Скотников дал свое согласие. Пойдя к дому местного жителя Микитюк Михаила Алексеевича, Бутов постучал в дверь. Хозяин спросил: «Кто там?» и после того как Бутов ответил «свои, откры», Микитюк сказал, что в ночное время он никого в свой дом не впустит. Бутов тогда подошел к окну, ударил по нему прикладом винтовки, выбил в нем стекло и повелительным тоном потребовал открыть дверь, иначе он будет стрелять в дом. При этом он направил на гражданина, отвечавшему ему из дома, свою винтовку. Хозяин подчинился требованиям Бутова.

Зайдя в дом Микитюк Михаила, Скотников, Бутов и Степанов вели себя вызывающе, нетактично, выдавая себя за бандитов ОУН. Васильев в это время был оставлен у дома для несения охраны. Скотников и Степанов начали закуривать, а Бутов, увидев работающую у печи женщину, предложил ей выйти во двор, мотивируя тем, что должен ей что-то сказать. Женщина отказалась выйти из дома, после чего он взял ее за плечо и силой вывел в сени (коридор), где изнасиловал.

При ее попытке поднять крик Бутов нанес ей несколько пощечин; ее отец — Микитюк Михаил пытался выйти из дома в сени на помощь с целью освобождения от вооруженных неизвестных людей, однако сержант Скотниковым он не был выпущен из дома, при этом он нанес Микитюку несколько физических ударов по голове и лицу. Через несколько минут в сени вышел сержант Скотников, который также с применением силы и угрожая оружием, изнасиловал эту женщину — Микитюк Анну Михайловну, 1922 г. рождения.

Характерно отметить, что все военнослужащие группы Скотникова были без погонов и действовали под видом бандитов «ОУН». Явившись в дом Микитюк Михаила, они в первую очередь интересовались, сдал ли он контингент (государственные поставки сельхозпродуктов). Когда Микитюк ответил, что еще не сдал, кто-то из них ответил: «Ну и не сдавай, а то вы советам сдаете, а мы в лесу сидим без хлеба». Перед уходом из дома Бутов, обращаясь к Микитюк Анне, сказал: «Веди нас к секретарю сельсовета. Мы повесили голову (председателя) сельсовета, повесим и секретаря...». Но она от их сопровождений отказалась. Через несколько минут все они ушли...

...Зайдя затем к другому местному жителю — Ориняк Василию Якубовичу, 1894 г. рождения, от которого узнали, что он является председателем земельной громады села. Кто-то из них сказал: «Вот нам таких и надо. Сейчас собираемся и поведешь нас к секретарю сельсовета. Мы обоих вас повесим».

Ориняк Василий в испуге быстро собрался и повел их к дому секретаря сельсовета гражданину Корнят и по предложению Бутова, попросился в дом. Жена секретаря сельсовета быстро открыла дверь и все они вошли в ее дом. Установив, что секретарь сельсовета в доме нет, Бутов обвинил Ориняка в том, что он их обманул, сказав, что секретарь дома. При этом он нанес ему несколько ударов по лицу и голове кулаками и прикладом винтовки.

Отпуская домой Ориняка, кто-то из военнослужащих спросил: «А сколько военных стоит в селе Микитинцы?» Когда Ориняк ответил, что не знает, то ему предложили, чтобы он назавтра узнал, так как они к нему придут и он доложит. При этом заявили: «Если не выполнишь нашего приказания, то мы тебя повесим, а дом сожгем».

После ухода гражданина Ориняк домой, Бутов вывел во двор жену секретаря сельсовета гражданину Корнят Анну Дмитриевну, 1909 года рождения, завел ее за угол дома и изнасиловал.

Не успев закончить своей «работы» Бутов, как к нему подошел сержант Скотников, стянул его с женщины и сам ее изнасиловал. После Скотникова то же было осуществлено и Степановым, а затем все они ушли в направлении своего гарнизона. Перед уходом, обращаясь к гражданке Корнят, Степанов сказал: «Передай своему мужу, чтобы он хорошо работал и никого не обижал».

Подойдя к гарнизону, сержант Скотников остановил находящихся с ним бойцов и предупредил: «Мы сегодня натворили делов. Смотрите об этом никому ни слова не говорите, а то нам всем тюрьма. Никому ничего не докладывайте, я сам буду докладывать».

По прибытию в расположение гарнизона Скотников о «выполнении боевого задания» никому не докладывал, а всех уложил спать.

Утром в этот же день, т. есть 14.09 1946 года к начальнику гарнизона старшему лейтенанту Лагода явилось несколько местных граждан — Микитюк Анна, ее отец Микитюк Михаил, а затем пришла и Корнят Анна, которые ему заявили о своем подозрении на военнослужащих его гарнизона в эту ночь бесчинствовавших в селе, подвергавших их избиению и изнасилованию.

Лагода в 14.00 часов подверг опросу всех военнослужащих группы сержанта Скотникова. На все поставленные вопросы они ответили отрицательно.

Когда днем 14.09.1946 года в село приехал председатель Косовского районного Совета депутатов трудящихся Бондарев, местные жители, потерпевшие от неизвестных вооруженных лиц, обратились к нему с той же жалобой, что и к старшему лейтенанту Лагоде.

Председатель райсовета связался с Лагодой по телефону и решили произвести опознание между местными гражданами и военнослужащими, совершившими в ту ночь провокационные действия под видом бандитов «ОУН». С этой целью в 16.00 часов Лагода выстроил

семь человек подчиненных ему военнослужащих из групп, выставлявшихся в ночь в засаде на окраине села.

Все они были одеты в то обмундирование, в котором находились на выполнении боевого задания и с тем же вооружением. К выстроившимся военнослужащим были приглашены местные жители, явившиеся с жалобами. Среди стоявших в строю военнослужащих, гражданка Микитюк Анна, указывая на сержанта Скотникова, заявила: «Это тот, который меня бил и подверг изнасилованию». Не успев договорить своей речи, сержант Скотников схватил свою винтовку на изготовку, зарядил ее и произвел выстрел в направлении гражданки Микитюк Анны, которым легко ранил ее в ногу. Все другие местные граждане, пришедшие по вызову старшего лейтенанта Лагода и председателя райсовета, боясь быть убитыми, разбежались и затем ушли по домам. Скотников был обезоружен и направлен в штаб батальона, а на другой день командованием 448 стрелкового полка было назначено дознание, которое проводил военный дознаватель старший лейтенант Попов.

Дознание было проведено поверхностно и необъективно. В своих выводах дознаватель изложил, что в ночь с 13 на 14.09.1946 года в селе Микитинцы действовала неустановленная бандитская группа ОУН, бесчинствовавшая, подвергавшая местных граждан избиению и изнасилованию. В резолютивной части своего заключения дознаватель изложил, что он полагает, за невыдержанность и недисциплинированность при проведении опознания военнослужащих местными гражданами, в результате чего сержант Скотниковым был произведен выстрел из винтовки, которым была ранена гражданка Микитюк Анна, вопрос в отношении его разрешить в дисциплинарном порядке правами командира полка, а старшего лейтенанта Лагода за недостаточное воспитание сержантского состава в результате чего Скотниковым была проявлена вышеупомянутая недисциплинированность — предупредить.

При этом дознаватель ни слова не сказал о том, что село в эту ночь было обложенено засадами со всех сторон и военнослужащие, участвовавшие в выполнении ими боевого задания, никаких проявлений бандитов в селе не установили. Тем более, что «проявления банды» имели место в секторе действия группы сержанта Скотникова.

Через несколько дней проведенных Скотниковым при штабе батальона, он возвратился обратно в четвертую стрелковую роту для дальнейшего несения службы».

Аналізуючи наведений документ, який зберіг стилістику того часу, треба зазначити, що до цього часу в свідомості значної частини населення України продовжує зберігатись ідеологічний стереотип «бандитів ОУН, українсько-німецьких націоналістів», які «знущались над населенням та представниками радянської влади». Такий стереотип дуже вигідно зберігати і відтворювати навіть у свідомості підростаючого покоління, адже серед нас продовжують жити скотнікови, бутови, степанови і інші подібні, для яких вигідно, щоб про їх «подвиги» в західних теренах України не дізналися ні сьогодні, ані в майбутньому. А як же бути з потерпілими від рук та дій представників тодішнього державного репресивного механізму? Очевидно, що для таких потерпілих, як Микитюк, Орніяк, Корят і сотень інших, — недостатньо Закону від 17 квітня 1991 року про реабілітацію жертв політичних репресій.

Відлуния вакханалії тих років докотилось до наших днів. Так, історія повторюється, коли з помилок минулого не роблять висновків. Тоді народ трагізм минулого приречений пережити ще і ще раз...

У грудні минулого року, коли народ України майже одноголосно висловив свою думку про суверенітет Української держави, за розпорядженням начальника штабу колишнього Управління внутрішніх військ МВС СРСР по Україні і

Молдові генерал-майора М. Скрипника і за згодою керівництва МВС України в Центральній архів внутрішніх військ МВС СРСР в Москву, отже, в іншу державу, були безповоротно відправлені 1250 томів-справ документів, які стосувались діяльності військ НКВС-НКДБ-МДБ в західних областях України в 1943—1951 роках, де вони і «захоронені».

Але якщо у 1946 році у львівських архівах історичні документи знищувались військовослужбовцями в п'яному угарі, молодиками, які остаточно не усвідомлювали і не могли усвідомити в силу своєї безграмотності того, що вони знищують, то минулорічні дії «високоосвічених», та ще й з генеральськими погонами достойників були тверезим розрахунком і завчасно спланованою акцією по знищенню історичної спадщини українського народу, що являється національним духовним надбанням для держави, з метою вкотре уже позбавити народ його пам'яті, пам'яті про трагічне минуле. Адже як організатори, так і виконавці чудово були обізнані із змістом архівних справ, в документах яких зафіксовані «подвиги» військ НКВС—МДБ у боротьбі з національно-визвольним рухом українського народу, командування яких наживалось на людському горі і трагедії.

Ось така трагічна картина розгорталася на Україні п'ятдесятілітньою давності тому: велич і трагедія. Велич — це організований спротив нашого народу проти окупаційних режимів, створення Української Повстанської Армії та її збройна боротьба за соборну Українську державу. Трагедія — це нечуваних розмірів каральна політика сталинського режиму проти свободолюбивого народу і його органічного прагнення до своєї держави, в якій би він зміг жити власним державним життям; репресії, що вирвали з життя сотні тисяч синів і дочок українського народу, про яких не повинна зараз забувати Українська держава, схиляючи низько голову перед всіма, хто боровся за її буття, за свій народ, за його свободу і незалежність перед численними наїзниками.

На підставі вищепереданих та проаналізованих документів необхідно констатувати, що Українська Повстанська Армія була масовим рухом народу, національно-визвольною боротьбою, яка велась найширшими верствами трудового, національно свідомого населення за своє визволення, боротьбою, яка проходила безперервно, змінюючи форми та методи у відповідності до обставин часу та суспільно-політичної обстановки, — завершивши здобуттям Української сувореної держави, яку ми повинні розбудовувати, поєднавши всі зусилля та здобувши уроки з нашої недавньої замовчуваної та очорюваної історії, щоб ніколи не допустити більше змушення над власним народом, який повинен стати повноправним господарем у своїй державі.

Цю працю хочеться завершити словами малознаного вірша Івана Овечка, що був написаний до п'ятої річниці смерті Степана Бандери, який виплив у моїй пам'яті на могилі Провідника в липні цього року під час перебування у Мюнхені, де мені довелось читати лекції студентам Українського Вільного Університету.

СМОЛОСКИП

Хоч був на світі ніби мир,
Мовчали вже давно гармати,
Ти все ж упав — як командир,
Упав, як падають солдати.
Свое життя ще молоде,
Дітей покинувши й дружину,
Приніс у жертву Ти на те,
Щоб ми любили Україну.
Ти ненавидіти учив
Катів розп'ятого народу.
Твій заповіт — це збройний чин
За власну хату і свободу.
І тим, що прийдуть по Тобі,
Ти став героя прототипом.
Ти не прожив — у боротьбі
Згорів, щоб стати — смолоскипом.

ПАНОВЕ!

**Всі додатки до нашого
часопису передплатники
„Франкової криниці“
отримують
безкоштовно.
Наш індекс — 61406.
Передплату приймають
усі поштові відділення
України.**

**«ФРАНКОВУ КРИНИЦЮ» —
У КОЖНУ СВІТЛИЦЮ!**